

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: DR. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton, másfél iven. Előfizetési ár: egész évre 14 korona, fél-évre 7 korona. Egyes szám ára 30 fillér.

Szerkesztőség és kiadóhivatal Debreczen, Kollégium; Ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Egy nagy félreértés.

Lapunk legutóbbi számában már említettük, hogy *Október 31.* című vezércikkünk súlyos félreértésre s annak folytán lapunk s szerkesztőségünk ellen irányuló heves támadó cikk megírására adott alkalmat. A cikket — bár hangja a mi lapunk hasábjain egészen szokatlan — mivel csak minket bánt, minden változtatás nélkül közöljük s csupán egy pár rövid megjegyzést fűzünk majd hozzá. Íme a cikk:

'A református papság.

Tisztes múltú „Debreczeni Protestáns Lap“-unk legutóbbi (44.) számában Október 31-ről elmélkedvén névtelen szerző, református lelkészi statusunkról olyan szomorú képet állít az olvasó közönség elé, melyet elhallgatnunk s így a helyeslés bélyegével ellátnunk nem szabad. — Még ha igazak volnának is a legújabbban egyházaink védő szárnyai alá menekült „Debreczeni Protestáns Lap“ állításai, akkor sem helyes ily általános hangzó és mindenképen túlzott kritikát egy kényes állású intelligens testületről nyilvánítani. Azonban bátorkodom hangoztatni, hogy az állítások, — eltekintve a soha és sehol ki nem küszöbölhető igen csekély esetektől, — nem fedik a valót és nagy általánosságban a mai lelkészi státusra nem alkalmazhatók. Ha e ponton provokálnák az állítások bizonyítását, aligha volna képes tetemre hívó szavunk előtt akárki is komolyan helytállani. — Nem is igen lehet kiokcskodni a „Debreczeni Protestáns Lap“ kérdéssoraiból, hogy miben is áll hát az a főbenjáró, nagy bűn, mely miatt papjainkat „a legmúltbbszolgá“-k kivételével, stante pede excommunicálni, „a szentek szentjéből kiszorítani“ kellene... Mert az, hogy vannak papok, „kiknek összes vágyuk csak a beneficium elnyeréséig s minden kötelességtudásuk csak a törvény megsértésének elkerüléséig terjed“, még ha igaz volna, sem indokolja azt a kíméletlen és lealázó, de Istennek hála! komoly alappal nem bíró bírálatot,

melyet a „Debreczeni Protestáns Lap“ jajveszékelve, súlyos sebek irtását stb. stb. emlegetve világgá eresztett. De én nem tudok ilyen lelkészt, pedig 30 éve forgolodom egyházi életünk mezején és tisztársaimat meglehetősen számban van szerencsém ösmerni. Hogy nem tökéletesek!... Hát a „Debreczeni Protestáns Lap“ és szerkesztősége tökéletes?... Avagy hol van az a „legmúltbbszolgá“-k Krisztusnak, kiben gyarlóságok ne lennének?!... E miatt csak egy ki nem forrott kedély s a nem elég látókörrel bíró élettapasztalat fog jajongani, harangot félreverti stb... És részemről elképzelni sem tudom, mi az a „magunk szégyene“, ami a lelkészi kar rovására írandó? (a „legmúltbbszolgá“-k mézes madzagától eltekintve!). — Talán hogy „makula nélkülieknek kellene lenniök?!“ Ugyan, hát nem azok? Aztán hogy értsük ezt a „makula nélküli“ ártatlan kitétel? Mert van ám ennek veszedelmes és nem veszedelmes értelme is. És sok igazságtalanság, sőt nagyképűség is elfér abban. Azért a szavakkal nem kell dobálózni, mikor egy ily nagy testületről akarunk bírálólag nyilatkozni... Az a gyanúm, hogy akik újabban indítatva érzik magokat a lelkészek kíméletlen leszólására, azok a legkevesebb lelkészi ösmeretséggel dicsekedhetnek s így a lelkész belső értékéről, működéséről stb. bírálatot adni ki épen nem jogosultak. Mintha mi papok akarnók eldönteni, hogy p. o. Debreczenben melyik tanár mit tud? hogyan tanít? működése sikeres-e vagy sem? Egyesek felől talán tudnánk — hozzávetőlegesen, bemondások alapján dönteni, de tárgyilagos igazsággal soha; a nagy összesről pedig egyáltalán nem. Így nem mondhat a lelkészekről sem dicsérő, vagy dehonestáló kritikát az, ki közvetlen ösmerettel nem rendelkezik, személyes tapasztalatokkal nem bír, ami kizárt dolog egyes emberek részéről s így a „Debreczeni Protestáns Lap“ részéről is. — Mégis ez a tisztes múltú lap, — minekutána az egyházak (és lelkészek) tápláló kebelére vetette magát, egész cinikusan odavagdos az atyáskodó hatóságoknak, amiért a lelkészek gonoszságait (sic!) elnézik. Micsoda gonoszságok lehetnek azok? a „Debreczeni Protestáns Lap“ elhallgatja; az olvasók fantáziájának tehát szabad tér és út van hagyva. Gondol

hatnak mindenféle gazságra, ocsmányságra, ha tetszik... És épen ez az, amit én botránynak tartok, mint rágalmat, visszautasítok. — Sőt itt a nyilvánosság előtt kérem, követelem, hogy a „Debreczeni Protestáns Lap“ szerkesztőse azonnal megváltoztassék, vagy egyházaink az így szerkesztett lap fentartási kötelezettsége alól feloldassanak. — Mert azért, hogy talán olykor egyesek elesnek, ami ily nagy testületnél elkerülhetetlen, általánosító váddal illetni az összezt nem lehet igazságos és megengedett dolog... Vagy mert a református papság nagy része szegény, mivel egyháza is földhözragadt. — ez lehet ok és jog ily vádak és sértések elkövetésére? Talán még nem tartunk ott... Igaz, hogy a mi igénytelen palástunk nem pompázik hiú fényvel a közönség előtt; nem kápráztat s nem imponál a külsőket hajhászó, léha tömegnek; de ha itt-ott bántó tünet adja s elő magát, a csorbát nem kiszélesíteni, hanem elégtételadással kiköszörülni volna hívatása az avatottak, tanultabbak azon seregeinek, kiket sorsuk megkímélt attól az áldozattól, hogy a sivár falusi élet tüzkeményén egész életüket, — a más pályán sokkal jobban megbecsült, megfizetett életüket elégezzék. A „Debreczeni Protestáns Lap“ pedig oly hamar halálra ítéli szegény fejünket, holott az ok, a szükség sehol sincs. Hogy eljárása annál kihívóbb legyen, teszi épen az október 31-iki reformációi eszmékkel kapcsolatban, de talán azon eszmék fölborításával, megtagadásával... No, nem félünk ma sem a szent inquisiciótól, exkommunikációtól... a régi sötét korszak újra elővarázslandó villámaitól... Csak azt jegyezzük meg, hogy ha oly hamar kiakolbólit tatunk mindnyájan — (a „Krisztus legméltóbb szolgálai kívül, recte: esperesek stb.) a szentek-szentéből, akkor vagy elszéled örökre a nyáj, melynek eddigelé történt együttmaradása elég jó bizonyosság különben gyarló szolgálattunk mellett; vagy azoknak kell ide jönni szolgálni

kényelmes és minden előnnyel rendelkező állásukból, akik előtt a mostani lelkészi status oly igen elvettett, kárhóztatott, sőt szégyenelni való testület... Egyben mégis van némi igaza a „Debreczeni Protestáns Lap“ szellemóriásának; t. i. a főhatóság elnéző lelkészekkel szemben a jó nevelést illetőleg is. Csak azt nem tudom újólag, micsoda titkos értelmet (mysterium) rejteget magában a „jó nevelés“ rugalmas kitétele? Komoly beszéd-e ez, vagy gyerekes tréfálkozás?! Lelkészeknél más nevelés nem kereshető, mint papi, vallásos, egyházas, amivel a külső nevelés formalismuson alapuló finomabb foka önként vele jár. A vallásos és pedig tudományosan vallásos nevelés terén, igaz, van hátra elég kívánivaló, amit a korszerűség hoz magával; de figyelve más felekezet papságára, azzal szemben a református papság fölényben van. Ami csorba e téren előfordul, azt nem autodaféval stb. szokás a protestáns világban kiköszörülni, hanem újabb generáció nevelésével. De ez a nevelés nem a mi dolgunk, holott az élet gyakorlati téren nem alkuszik s az elméletet, az elméleti embereket gyakran megcsúfolja. Olyan papnevelés mellett, mint a miénk, a mi papságunk nem szidalmakat, de különös tiszteletet érdemelne, mert sanyarú kenyéren, anyagi eszközöktől elzárva, úgyszólván Isten kegyelméből, önerején tanult meg járni, repülni, a társadalmi életbe stb. beilleszkedni... De hát mindent hasztalan emlegetni annak, aki ezeket soha nem látta, vagy látni nem akarja... Az ilyen urak hódolhatnak amaz olesó kedvteléseknek, hogy a szegényebb helyzetű papokat gyalázzák magok közt, élő szóval, bár a jó izlés és igazi neveltség soha sem kicsinyel senkit; azonban nyíltan megvádolni, sértő módon kipellengérezni az összes papságot, ez több, mint amit szóltanul eltűrni lehet, kivált mikor arra semmi különösebb ok (p. o. egyházak összeomlása, hívek elpártolása stb. stb.) fenn

Tárca

Ősszel.

*Hervadoz a föld szépsége,
Elvész lassan ékessége.
A levelek, lombok hullnak,
Szemfedőnek ráborulnak.*

*Hull a levél, búsan nézem;
Nékem is ez lesz a részem.
Rólam is az van megírva:
Elporladok majd a sírba'.*

*Borongva az elmúláson,
Őszi tájon, hervadáson:*

*A szívemnek mélyén támad
Fájó érzés, csöndes bánat.*

*És száll messze, messze tájra,
Vigasztalást ha találna.
Oda, ahol nincs pusztulás,
De élet van és virulás.*

*Ahol egykor ez az élet,
Ha elmúlik: újra éled;
S Istenünkhöz mind eljutunk,
Ha utja lesz a mi utunk.*

*Ha hervadás könyre fakaszt;
Az elmulás lesújt, aggaszt;
Hervadás jön hervadásra:
Gondolj a föltámadásra!*

Erdélyi Imre.

nem forog. — Mi ok indíthatta hát ezúttal is Kaint a gyilkosságra?..

Gebe, 1916 okt. 31.

Szigethy Gyula,
református lelkész.

Azt hisszük, azok számára, kik a megtámadott vezércikket figyelemmel olvasták, nincs sok magyarázni valónk.

Vezércikkirónk gondolatmenete ez volt:

A reformációt az egész magyarságnak kellene ünnepelni. De ehhez az is szükséges volna, hogy a reformáció követői, mint a magyarság legmagasabb értékű része — mintául is szolgáljanak másoknak. Azonban — sajnos, mi is csak gyarlók vagyunk. Népünk korcsmázik, káromkodik; intelligenciánk közömbös; papságunk ellen is sok a kifogás. Pedig jobb volna papságunk ellen nem panaszkodni, hanem az oda nem való elemet eltávolítani s jobb volna, ha atyáskodó papjaink a fiatalok jóra nevelésére, nem pedig az elhanyagolt lelkek gonoszságának fedezetésére fordítanák erejüket.

Mi a magunk részéről nem láttunk a cikkben mást, mint kegyes elmékedést és nagyon sajnálnók, ha belőle más is a papság elleni támadást olvasna ki. Vezércikkirónk különösen tiltakozik Szigethy úr azon állítása ellen, hogy az október 31-iki cikk szerint papjainkat a „legméltóbb szolgák“ kivételével stante pede excommunicálni kellene, s még inkább tiltakozik az ellen, mintha a „legméltóbb szolgák“ alatt az espereseket kellene érteni. Hiszen akárki láthatja a mondat szerkezetéből (vannak sokan, kik legméltóbb szolgálói az Úrnak), hogy ott a „legméltóbb szolgák“ alatt nem a papok közt legméltóbbakat, hanem a különösképpen méltókat, a mindegyiknek — tehát a cikk eszméjének szerint a más egyházak papjainak is — mintául szolgálókat kell érteni. Azt, hogy papságunk *egy része* — világosan: egy része — nem ilyen, Szigethy úr is elismeri, de cikkirónknak, ki majdnem két évtized óta munkálkodik az egyházi adminisztrációban és ez idő alatt egyházmegyei és egyházkerületi bírósági üléseken sok olyan esettel foglalkozott, mely erre a tárgyra tartozik — nagyon is szomorú tapasztalatai vannak. Azonban, éppen mivel nagyon is jól ismeri a papokat — hiszen gyermekkorát papok körében tölté s férfikora kezdete óta papok közül való a legtöbb barátja — nagyon jól tudja, hogy református papságunk a maga egészében nagyon kiváló és éppen azért szeretné, hogy ebből a magas kvalitásokkal bíró testületből a hozzá nem méltó elemek eltávolíttassanak, ha meg ehhez nincs elég erélyünk, hát, hogy a gyarlók gyarlóságait inkább hallgassuk el. Éppen arra a rossz szokásra akart rámutatni cikkirónk, hogy egyeseknek nagy gyönyörűsége telik a papjaink gyöngeségének emlegetésében, anélkül, hogy komoly orvosságra gondolnának. Szigethy úr is sokkal régebb szereplője már református egyházi életünknek, semhogy ne tudna visszaemlékezni olyan esetre, amikor valamelyik papunk

botlását siettek világgá hirtetni, holott a dolgot enélkül is megfelelően meglehetett volna torolni. Az ilyen esetekre gondolva, írta vezércikkirónk, hogy ne hirdetőnk világgá a magunk szégyenét.

Szigethy úr — cikkének utolsó részéből kiteszőleg — maga is úgy látja, hogy papnevelésünk sok kívánni valót hagy fenn. Vezércikkirónk a „jóranevelés“ alatt természetesen nem érthetett mást, mint az ifjabb generációknak komoly tudományos munkára és hűséges pásztorkodásra buzdítását. De nem tapasztalta Szigethy úr sohasem, hogy főnök a káplánjával, öregebb lelkész az ifjabb kollegájával keveset törődik, sőt csendesen mosolyog a bajusza alatt, látván a tapasztalatlan ifjú esetlenség-botlását? Nem kötelesség volna ez a „jóranevelő“ munka?

Végül, ami Szigethy úrnak szerkesztőségünkre tett megjegyzéseit illeti, erre csak ennyit:

Lapunk nem menekült senkinek a szárnya alá. Azzal, hogy az egyházak előfizetőkké lettek (— mivel ezzel kapcsolatban a lelkész-előfizetők elmaradtak —) prenumeránsaink száma ötvennel se szaporodott, ami legfeljebb is 700 korona bevételi többletet tesz. Ezzel szemben mi adjuk ki a *magunk költségén* az egyházkerület hivatalos értesítőjét, ami egy év alatt 1000—1500 korona kiadást jelent. Tehát nem maradunk senkinek adósa. Éppen ezért nincs is jussa bennünket a laptól, mely a miénk, senkinek sem elmozdítani.

Ha azonban Szigethy úr tudna valakit, kinek kezébe nyugodtan átadhadnók ezt a nagymúltú és nekünk igen kedves lapot, — hálásan megköszönök, mert sok munkától és sok anyagi gondtól lennénk szabadabbá.

Szerkesztőség.

Egyház

A nagyszalontai református egyházmegye őszi közgyűlése.

A nagyszalontai református egyházmegye őszi közgyűlését szeptember hó 21. napján tartotta Nagyszalontán a központi elemi népiskola tornatermében. Böszörményi Lajos esperesnek a LXI. zsoltár eszméin felépített megindító, de enyhületet is nyújtó alkalmi imádsága után ugyancsak esperes megnyitó beszéde következett. Ebben rámutat arra, hogy midőn a múlt tavasszal közgyűlésünkről eltávoztunk, azzal a jó reménységgel búcsúztunk el egymástól, hogy mire ismét összetalálkozunk, már a békesség fényes napja ragyog felettünk s hinti tündöklő sugarait az egész földre. Reménységünk nem valósult... Ma rettenetesebb a világháború dülése, mint valaha, ellenségeink száma pedig ismét több lett eggyel. Nem volt elég, hogy egyik szövetségesünk, Itália, már több mint egy év óta hadakozik ellenünk, másik szövetségesünk, Románia, mely évtizedeken keresztül

hű szövetségünknél hazudta magát, orvul támadt reánk s vélt gyöngeségünket jogtalan előnyök kiereszkolésére, terület harácsolásra kívánta kihasználni. De nekünk reménységünk nagyon a mi Urunkban s hisszük, hogy vitéz fiaink által megfizet kinek-kinek az ő cselekedetei szerint. Addig pedig hordoznunk kell, hordozzuk is türelemmel, megadással a nehéz keresztet. Nincs is már hazánkban család, mely ne érezné a gyilkos világháború szívettépő fájdalmait. Itt siratják az elesett hitestársat, fiút, avagy testvért, ott meg a könyörtelen ellenség földjén szenvedő foglyokért aggódnak s mily nagy azoknak száma, kiknek gondolata szüntelen a haraktereken jár s kínzó töprengések között keresi ott küzdő szeretteit: élnek-e még, avagy megharcolták ama nemes harcot s roncsolt testeiket idegen föld hantja takarja?!

Anyaszentegyházunk — ez a nagy család is — megérezte sújtó csapását. Híveinek munkabíró része távol az otthontól, hadban... vívja az élet-halál rettenetes harcát; — itthon a teher és a gond a gyöngén, az erőt vesztett öregek és a fejletlen gyermekek vállaira nehezedett. Görnyednek a súlyossága alatt, mégis oly nehéz a megélhetés. Megcsappant a jövedelem mindenütt, főképen pedig az egyházaknál. Felmondták a föld haszonbérletét. Az egyháznak adózni emitt nem képesek, amott nem akarnak. Ezen bajok ellen orvoslást keresni, orvoslást találni nehéz, alig lehet.

Presbiteriumaink mindenütt megtették, a mi módjukban állt, nagy igyekezettel szorgalmazták a haszonbérletet, az egyházi adót, — higyjük, hogy buzgóságunknak meglesz a jutalma: egyházmegyénk egyháza mentve lesznek a nagyobb bajoktól.

Legsúlyosabb viszonyok közt talán *lelkészeink* vannak. A magyar állam minden tisztviselőjének, alkalmazottjának, sőt tanítóinknak is a drágaság miatt elviselhetetlenné vált anyagi helyzetét *háborús segéllyel* enyhítette, csak a lelkészeknek juttatott keveset. Egyházmegyénkben csak 9 lelkész kapott segélyt, pedig a papi kar kilenctizedrésze reá van utalva. A föld javadalmak már is nyomorba jutottak. Vannak számosan olyan lelkészek, kik 20—30—40 és több hold földjüket drága pénzen felszántották, kölcsönmaggal bevetették, a nap-számosoknak a jobb jövő reményében az utolsó fillért is oda fizették s nemcsak hogy kenyérnek valójuk nem termett, de még az elvetett magot sem kapták meg. Hiszük, hogy a magyar állam elvégre is meg fogja látni a magyar papok nagy nyomorúságát és segítő kezét feléjük is kiterjeszti.

Ez az egyik, van még másik baj is.

Tudjuk, hogy az adósegély kiutalásakor, az 1908. évben az egyházközségek a behivatalnokok terményjárándóságát megváltották. A lelkészek, hogy az adósegélyezés útjából az akadályokat elhárítsák, bele mentek abba, hogy búzajárándóságaik literjét 11 fillérbe, az aljgabonáét (tengeri, árpa) 6—8 fillérbe megállapíthassák.

A megváltás 5 évre szólt s ma, 8 év múlva is, ezen csekély értékkel kell legtöbb helyen megelégedni a lelkészeknek, pedig ma már a búzáért a *háromszoros* árt, az aljgabonáért *ötször* annyit kénytelen kiadni. Ha nehéz is, de lehet és kell is ez égető sebet orvosolni, csak jóakarattal kell hozzá. Ha a természetben való fizetésre avagy a váltásár felemelésére lehetetlen visszatérni, adjanak az egyházközségek lelkészeiknek *drágasági pótlékot!* Felsőbbségünk megtette már erre nézve irányító lépéseit, több egyházközségünk enyhített is lelkésze súlyos helyzetén, remélhető, hogy az elmaradtak is megértik az időknél jeleit és sietni fognak a segítséggel s nem engedik, hogy az inség tovább is eméssze lelképásztorainkat és ennek családját.

Ezek után fájdalmas szívvel jelenti esperes, hogy az egyházmegye nagyérdemű gondnoka, *Tisza István* gróf a közgyűlésre nem jöhetett el, de országos gondjai között sem feledkezett meg annak tagjairól, levélben juttatta el az egyházmegye közönségéhez szíve mélyéből jövő legmelegebb üdvözlését. A közgyűlés az illusztris gondnok üdvözlését lelkesedéssel viszonzta és őszinte tiszteletének, változatlan meleg ragaszkodásának, szeretetének ünnepélyes megnyilatkozását — esperes indítványára — távirati úton juttatta el gondnokához.

A társelnöki széklet esperes felhívására Hadházy Kálmán legidősebb világi tanácsbíró foglalta el.

A szavazatbontó bizottság jegyzőkönyvéből kitűnt, hogy boldogemlékezetű *Balogh Elek* dr. világi tanácsbíró helyére *Tatár Balázs* állami főgimnáziumi igazgatót választották meg a presbiteriumok, a betegség miatt lemondott *Fábián Lajos* dr. örökebe pedig *Ötvös Gyulát*, komádi község főjegyzőjét emelte a közbizalom az egyházmegye világi tanácsbírói székébe. A megválasztott új tanácsbírák a *törvénytisztelet, becsületesség és lelkiismeretesség* ígét tették programjukká. Ad multos annos!

Az esperesi jelentés alapján örömmel és megelégedéssel vette tudomásul a közgyűlés, hogy egyházunk hívei a legtöbb helyen buzgó templomlátogatók. A templomokban a hadbavonult férfiak helyei nem maradtak üresen, elfoglalták, betöltötték azokat a lelkük bánatára vigasztalást, összetört szívük fájdalmának enyhítésére gyógyírt kereső, mindegyre nagyobb számmal jelentkező gyászoló nők.

Ahol némi hiányosság, fogyatékoság mutatkozik, felhívja az örállókat, hogy ebben a rettenetes ítéletidőben, midőn a háború zivatarai hazánkat újból fenyegetik, sőt erdélyrészi honfitársainkat, hittestvéreinket, köztük számos lelkészatyánkfát családotól már is csendes otthonuk elhagyására, menekülésre kényszerítettek, legyen gondjuk „mind éjjel, mind nappal“ az anyaszentegyház tagjaira, hogy azok „a nagy bűnnek és bánatnak miatta“ el ne veszítsék a lelkiegyensúlyt, a hitet, a jó reménységet.

A kegyes adományok végösszege 17,370 korona, elegendő összeg a mai nehéz időben. Ezenkívül nagymérvű

adakozások történtek a hadi árvák, özvegyek és rokkantak részére is.

Az egyházközség szegényeiről és árváiról már most is több helyen gondoskodnak, ilyen célokra 3107 koronát adakoztak. Szegényalap mindenütt van, a hívek most rakosgatják össze ennek tökéit.

A számadásokat minden egyházban rendelet szerint vezetik. A belhivatalnokokat, egy kivételével, most még minden egyház ki tudta fizetni, de 13 egyházban a földbirtok hasznobére már nem folyt be, amit a háborús viszonyoknak lehet tulajdonítani. A jövőben még több hátralékra, nagyobb veszteségre van kilátás.

Templom, lelkésziak és iskolai épület több helyen javítást igényel, de nincs munkaerő, pedig több helyre a tökesegély is megérkezett. Ma már elégtelen a háború előtt preliminált költség, hát háború után mi lesz?...

Az iskolák szellemi állapota, bár tanítóink jelentékeny része a harctéren vitézkedik, csaknem mindenütt megfelelő. A honvédő tanítók helyett Borossebesen, Körösnagyharsányban, Pankotán, Várasfenesen a lelkészek tanítottak az iskolákban, más egyházakban pedig az otthon maradt tanítók helyettesítették katona kartársaikat. Mezőgyánban is a lelkész szolgált félévig a beteg tanítónő helyett. Elismerésével, köszönetével jutalmazta a hű sáfárokat a közgyűlés.

Az egyházi tisztviselők és presbiterek általában buzgósággal jártak el kötelességeik teljesítésében, nagy szükség is volt erre, mert a háborús viszonyok miatt csak így kerülhették el a nagyobb bajokat.

Az egyházmegye református lelkeinek száma 99,804.

Ez az esperesi jelentés már az új egyházlátogatási jegyzőkönyv alapján készült. Nagy, 16 oldalas füzet ez az új jegyzőkönyv, minden oldalán számtalan kérdéssel. Bizony hosszú és fáradságos munka volt a 45 egyházból beérkezett adatok átvizsgálása és összeszedése. Aligha áll arányban az eredmény azzal a tetet-lelket kimerítő munkával, melyet az esperesek ezeknek az egyházlátogatási jegyzőkönyveknek elintézésére és a temérdek apró-cseprő adatnak összefoglalására fordítanak. Minden esetre revideálni kellene ezt a jegyzőkönyvet, a csekély-jelentőségű kérdések összevonása vagy éppen elhagyása nem lenne hátrányára a statisztikának.

Egyházközségeink bel- és küléletét, szervezetét, vagyonát, továbbá iskolai ügyeit könnyen áttekinthető csoportosításokban tartalmazó jelentéséért közgyűlés az esperesnek köszönettel adózott.

Az elnöki úton elintézett ügyekről tett ezután jelentést az esperes. A szükséges és törvényen alapuló intézkedéseket szankcionálta a közgyűlés.

A legáció fenntartását minden egyháztól, hova eddig legátus járt, erélyesen követeli az egyházmegye. Ahol beszüntették, a legközelebbi ünnepre tartoznak azt visszaállítani, — reményli, hogy háború után ott is szívesen kérnek majd ünnepköveteket, hol a nép előtt

még ismeretlen ezen hamar rokonszenvessé és kedvelté váló intézmény.

Az egyházmegyei lelkészgyámintézet választmányának jelentését tudomásul vette a közgyűlés. Nagy Imre pénztárnok számadását elfogadta, jóváhagyta s részére a felmentést hű sáfarkodásának kiemelése és elismerésének kifejezése mellett a szokásos fenntartással megadta. Áldásos munkát végez az egyházmegye ezen intézménye, az özvegy lelkésznéket és ezek gyermekeit épp oly magas évi segéllyel látja el, mint az országos gyámintézet, sőt a folyó évben a rendes segélyen felül még 20%-kal emelte az osztalékot. Hálás lehet a mai generáció azon önzetlen s előrelátó vezetők iránt, kik az országos gyámintézet létesítésekor ezen intézményért sikra szállottak s fennmaradását kiküzdötték. A jelen idő súlyos viszonyai között, amikor a lelkészözvegyek és árvák az elviselhetetlen nyomorúságból itt is, ott is keservesen jajdulnak fel: ebben az egyházmegyében, ha szerény körülmények között is, de türhető helyzetben vannak az ellátottak. A vagyon állása f. évi június hó 30-án 223,192 kor. 25 fillér volt.

Az árvákat ezután még hathatósabb támogatásban részesíti ez az intézmény. Ugyanis esperes indítványára választmány és közgyűlés egyhangúlag elhatározta, hogy a gyámintézet pénztárából évenként 300—300 korona segélyt ad ebben az egyházmegyében szolgált két lelkész olyan fiának, aki a lelkészi vagy tanítói pályára lép.

Valahára a magyarcsékei egyház is lelkészhez jutott. Belényessonkolyosról Kalas Ferencet választotta meg első papjának. Felügyelőjét, gondozóját azzal jutalmazta, hogy neki adta először is azon szép és kényelmes lakást, melyet a község főterén röviddel ez előtt paróchiának megvásárolt. Ezen új missiói egyházunknak nagy vidéke van s fontos hivatás vár reá. Vajha egybeszerkeszthetné s életre kelthetné a szétszórt csoportokat! Ezen alkalommal megemlékezett közgyűlésünk ezen egyház megalapítóiról, jóltevőiről is. Jegyzőkönyvi köszönettel adózott Halász Elemér főszolgabírónak, ki ottlaktában nagy tevékenységet fejtett ki ezen egyház életre hívásában, Balog Ambrus és Böszörményi Lajos espereseknek, kik fáradhatatlanul munkálkodtak az egyház vezetőivel együtt s keresztül vezették őket a kezdet nehézségein, az anyásítás elé gördülő akadályokat elhárították, az egyházi segélyeket kieszközölték. De minden munka kárba vészett volna, ha az egyházmegye gondos vezére, Tisza István gróf segítségével nem siet. A nemes gróf országos gondjai között is talált időt és alkalmat, hogy a már-már kétségbe tett kongruát erélyes közbelépésével megszerezze. Ezzel az egyházat működésre képessé tette és útnak indította. Hálás köszönetünket jegyzőkönyvileg kifejeztük.

Hosszas tárgyalást igényelt a köröstórkányi számadás és a kisperegi iskolaépítés ügye.

Amott az egyház nem tud belenyugodni abba, hogy papját tábori lelkésznek behívták s egy évnél is tovább

szolgálatban tartják, nem, mert lelkész az egyházi számadásokat pecsét alá tette s a hívek most nem tudják, hogy plus vagy minus a végső összeg? A hét pecsétet nem merték feltörni, a titokzatos számadási könyvet beküldték az esperesi hivatalhoz. Pro- és kontra szólottak a dologhoz. A kisperegi lelkész nagy hévvel ellenzte a pecsétnek helyszínén való feltörését, de a többség a további halogatásnak helyt nem adott s határozatba ment: oldassanak fel a zárok és — legyen világosság.

A tábori lelkészségből elég is lenne egy esztendő a paróchus lelkésznek, nem kellene megengedni, hogy hosszú ideig szenvedjen az illető lelkész egyháza és családja, különösen akkor, mikor szívesen vállalkoznának új és frissebb erők is erre a fontos, de nagy lelki és testi fáradozással járó hazafiúi szolgálatra. A felsőbb katonai hatóságnak talán nem lenne kifogása a csere ellen, a fronton küzdőket is felváltják időnként.

A kisperegi egyház hatalmas, modern központi iskolai épületet akar emelni, de nincs hozzá anyagi ereje, tőkesegélyből óhajtaná fedezni a költségeket. Az egyházmegyének azonban az a kívánsága, hogy számlálja meg előbb a pénzt, amelyet saját erejéből összehozott, mutasson be elfogadható tervet és költségvetést ezúttal csak egy tanteremre. Ebben a nehéz időben a nagy építkezés sok költséggel jár, munkaerő hiánya miatt sem tanácsos bele menni. Elégedjek meg Kispereg egyelőre a negyedik tanterem felépítésével, a többi három tantermet és tanítói lakást azonban hozassa rendbe, de sürgősen.

A segély- és kölcsönkérvények elintézése után véget ért a 40 pontból álló tárgysorozat, így a bíróság még délelőtt összeülhetett, dolga azonban nem akadt, csak az időszaki tanácsot alakította meg és egy korábbi jogerős ítéletet hajtott végre.

A fehér asztalnál tartalmas és szellemes köszöntők hangzottak el Tisza István gróf egyházmegyei gondnokra, Böszörményi Lajosra, a jelen, és Balog Ambrusra, a múlt esperesére, valamint a megválasztott új tanácsbírákra. Balog Ambrus ny. esperest és tanácsbírókat azon alkalomból, hogy most töltötte be papságának 40-ik esztendejét, szeretettel ünnepelték tisztelői. Éltesse az Isten egyházmegyénknél eme régi, sokat tapasztalt s önzetlen, még ma is nagy tevékenységű vezér munkáját sokáig!!!

Fogarassy Bálint,
főjegyző.

Iskola

Szép munkaalkalom.

A Református Szemle október 20-án megjelent számában vezető helyen foglalkozik N. azzal, hogy a kolozsvári teológiára 24-en jelentkeztek, akik közül a megnyitáshoz 13-an iratkoztak be s a megnyitón kilencen

vettek részt. Ebből a tényből kiindulva, nyomról-nyomra haladva s rámutatva a többi teológiák jelenlegi csekély számú hallgatóságára is, megállapítja, hogy paphiány elé nézünk. Aztán igen találóan fejtegeti, hogy a lelkész milyen megbecsülhetetlen szerepet tölt be a nemzet-nevelő munkában.

Mindez igen helyes és igaz beszéd s bizonyára minden református magyarnak öszinte öröme szolgálja az, ha ennek a cikknek meglesse akár az eredménye, hogy többen jönnének a teológiára, akár pedig az, hogy a legfelsőbb intéző faktorok szintén meggyőződve a lelkészi állás végtelen nagy fontosságáról, hozzájárulnának úgy anyagi, mint erkölcsi támogatással a lelkészi állás tekintélyének növeléséhez. Amíg ezeknek az eredményeknek összetevőjeként akadémiáink be nem népesülnek, addig a mi református felsőoktatásunkat ebből a szemszögből nézve, szomorú és leverő gondolatok szülehetnek agyunkban a néptelen padosorok láttára.

Am ne feledjük, hogy éppen ez a kicsiny szám lelkesítőleg hathat azokra, akikre a lelkészi nemzedékek irányítása van bízva s akiknek ez csakugyan a szívükön nyugszik. Mikor egyházi lapjaink egymásután közlik a csekély létszámot, amely Debreczenben sem haladja túl a 63-at, nekem a szép munkaalkalom jut legelőször eszembe. Azt látom, hogy itt az idő, amikor a súlyos körülmények folytán kevés számú növendékkel megkezdhetjük azt, amit népes osztályokkal csak részben tudtunk elérni.

Vegyük szemügyre példának okáért azt az állapotot, amikor minden évfolyamra átlag csakis 8 és így az egész tanszakra 32 hallgató jut. Egész természetes dolog, nemde, ha a tanár ahelyett, hogy tudományos kothurnuson egész órán át prelegálna nekik, szemináriumszerűleg tanít, magyaráz, megértetve mindenütt a lényegét, a dolog velejét, magvát, amelyhez aztán a külsőt a hallgatóság könnyen megtalálhatja magától is. Ha az óra elején korrepetál a professzor s az előző órán megismert anyagnak legfontosabb részét újból hangoztatja, mindennemű tanultatás nélkül is bevési hallgatói emlékezetébe és lelkébe a tárgy alaptételeit. A tanulók ily módon könnyebben jutnak az ismerethez és mégis mélyebben rögződik meg lelkükben a hallott és megismert tudományos igazság.

A tudományos képzés intenzitását elősegíti az is, hogyha a tanár, megismervén egyenként hallgatói képességét, oly irányban foglalkozhatik velük, amilyen az ő hajlamaiknak megfelelő. Hat-nyolc hallgatónak belterjes és céltudatos tudományos vezetése nemcsak a hallgatókra jár óriási haszonai, hanem magának a tanárnak is lelki gyönyörűséget nyújt.

A tudomány elsajátítása azonban csakis akkor lesz értékes az ifjakra, ha ők a tanintézetekben nevelődnek is. S ha valamikor, akkor most nyílnak meg a legszebb lehetőségek a jövő nemzedékek lelkének meg-

termékenyítésére a jelen theologus generáció nevelésével. Minden ember bizonyos értéket hoz magával e világba s mindegyik azon igyekszik, hogy élete folyamán eme belső értéke teljes mértékben érvényesüljön. Ez azonban nem történhet másként, mint céltudatos neveléssel. A legszebb gyémántot is köszörülük, mielőtt arany foglalatba kapcsolják, a legkegyesebb és legtehetségesebb ifjút is nevelni kell, hogy az Úr hivatásos hű szolgája lehessen.

Ez a nevelés nem történhetik eredményesen másként, mint személyes ráhatással. A hallgatókkal való beszélgetés, azoknak otthonukban való megtisztelő, nem pedig fenyítő célból történő pedagógiai meglátogatása, mind nagy mértékben előmozdítja a sikeres nevelést. Mint a tudományosságnál a hajlamra, úgy a nevelésnél a jellem alapvonásaira és képzésére kell nagy súlyt helyezni. Ha sikerült felfedezni az ifjúban cselekedetei hajszálrugóját, akkor könnyű lesz a jellemét kifejleszteni. Kíméletlenül irtanunk kell a gonoszt; ám az egyéniséget, öntudatosságot és önérzetet dicsőreleg kell hangoztatnunk akkor is, ha netán egyszer-mászor az ifjúi hév túlzásával kellemetlenséget okoznának. Vitéz katonáinkat nem egyszer személyes bátorságukért tünteti ki a legfelsőbb kegy, mennyivel inkább életre kell hívni a bátor önérzetet azokban, akiknek néhány év múlva éppen a nép öntudatossá tétele lesz egyik főfeladatuk.

Az önérzet gyökérszála a feddhetetlen jellemből táplálkozzanak, mert egészséges éltető nedvet a jellemtelenség talajvizéből nem szívhatnak magukba. A nagy németek kancellárjának egyik mondása minapában bejárta a magyar sajtót is, el egészen a legkisebb organumig. Az volt ennek a mondásnak a tartalma, hogy a tehetségnek útát kell nyitni, hogy érvényesüljön. Nosza az országos és helyi mellőzött lángelmék ékes szólamokat zengedeztek a háború utáni fényes jövőről, amikor majd a tehetségek érvényesülnek. Pedig az országok boldogulása nem azon fordul meg, hogy hány tehetséges embere van, hanem azon, hogy fiai jellemesek-e? Nem kell messze menni, csak látó szemmel nézni a háborúzó nemzeteket és állításunk igazolva van. S ami tanulság ez igazságból reánk tartozik, az az, hogy tehetséget senkinek sem adhatunk, sem magunknak nem szerezhethetünk, mert ez felsőbb szellemkölcsei adomány; jellemet azonban mindenkiből faraghatunk és erős akarral önmagát is kiképezheti az ember jellemmé. És ha minden férfitől megkívánjuk a jellemet, csak természetes, hogy a lelkészt s még inkább azok képzőit e nélkül elgondolni képtelenség.

Jellemre nevelünk úgy, hogy figyelemmel kísérjük ifjaink életét, egyengetjük útjaikat, szeretettel jóra irányítjuk hajlamaikat. De a jellemnevelésünknek nem jelentéktelen eszköze a példaadás sem. Ismertem nem egy professzort, aki hallgatói részéről az osztatlan tiszteletet sem nem tudományával, sem nem szeretetreméltóságával vívta ki, hanem azzal, hogy határozott

jellem volt, aki mindenkit szigorúan mérlegelt, de leginkább és első sorban is önmagát. Köszívűeknek tartották őket és mégis, ha jogos vagy méltányos kérésük teljesítéséről volt szó, rájuk számítottak legbiztosabban s bennök nem is csalatkoztak.

Kevés a diákunk, ez tény; de ez még nem valami nagy baj. Baj lenne akkor, ha nevelésüket elmulasztanók s ha nem tennők őket kovásszá, amely idővel egyetemes egyházunkat Isten iránt való szent gerjedéssel erjedésbe hozza és éltető erővel alkotásokra képesíti. Ami rajtunk áll és tőlünk függ ebben a tekintetben: áldozatos készséggel tegyük meg és bizzunk a jövő időket bölcsen kormányzó Istenben.

E. K.

Közélet

1916 december 3.

December 3-án *nevezetes* és *ritka* ünnepély lesz, mely jelentőséggel bír nemcsak Budapest, hanem az egész ország és főleg az egyetemes magyar református egyház szempontjából. *Nevezetes* az ünnepély azért, mert egy olyan ügynek az ünnepe, amely úgy háborúban, mint békében egyaránt nélkülözhetetlen. — *ritkának* azért mondható, mert 50 éves jubileum. Ez az ünnepély a Budapesti Bethesda református diakonissza-kórház fennállásának 50-ik évfordulója, mely december 3-án, a főváros templomaiban rendezendő hálaadó istentisztelet és egy rendkívüli közgyűlés keretében fog megtartatni. Illő és méltányos dolog tehát, hogy ez alkalomból tájékoztassuk a gyülekezetek hivatott vezetőit: a lelkészeket és általuk egyházaink tagjait a magyar református kórház és diakonissza-ügy történetéről és jelentőségéről. És ez annál inkább szükséges, mert a mi hosszú, nagy harcunk után, melyet hazánk szabadságáért vívunk olyan idők közepett, amikor országok pusztulnak, új országok születnek, csak akkor lehet a győzelem és a győzelmet követő béke igazán értékes, ha addig is, míg folyik a háború, a most még több sebből vérző magyar nemzet gyógyításának, megtartásának eszközeit, amelyek közé tartozik a Bethesda diakonissza-kórház is, meleg érdeklődéssel, odaadó szeretettel felkaroljuk és segítjük.

Lássuk hát nagy vonásokban a Bethesda történetét. A Bethesda kórházat 1866-ban alapította néhány, Budapesten élő református úri ember, „akiknek bár német volt a nyelve, de Magyarországért dobogott a szíve.” Kezdetben kicsiny, nagyon kicsiny: 6 embernek való kórház volt, szerény bérházban. Kórház nyílt meg már azelőtt is Budapesten, sokkal nagyobb, sokkal szebben berendezett. De Bethesda, azaz Irgalmasság hajléka, melyben diakonisszák ápoltak, még nem nyílt meg, nem volt még eddig ilyen intézmény, melynek kimondott célja az, hogy a Krisztusban megjelent isteni irgalomra hivatkozva, vállalja a beteg test gyógyítását, nem felejt-

kezvéen meg a sokszor igen beteg lélekről sem. A kis kórház, mely 43 évig volt a budapesti német református leányegyház tulajdona, az idők folyamán egyre fejlődött, nagybodott és mikor az 1903-ban megalakult Filadelfia diakonissza-szövetség, a saját lelkészének vezetése alatt vállalta a kórház gazdasági és ápolási teendőinek ellátását, teljesen meg is magyarosodott. A megnagyobbodott kórház sok minden baja, gondja, idővel mindig nyomták a kis leányegyházat, úgy, hogy annak vezetői célszerűbbnek látták, ha a Bethesdát vagy megszüntetik, vagy teljesen magyar kezekbe adják át, annyival inkább, mert magukat a kórház azon rendeltetésének, hogy benne az újabb kor kívánalmai szerint magyar diakonisszák képeztesse, sem hivatva, sem alkalmasoknak nem találták. A kis egyház a kórház eladása ügyében először a budapesti református egyházzal tárgyalt hosszabb ideig. De miután ez egyéb nagy feladataira való tekintettel sem a vétellel járó újabb anyagi terheket, sem a diakonisszáképzés nehéz feladatát nem vállalhatta, a különben is diakonisszáképzés céljaira alakult *Filadelfia* magyar diakonissza-egylet 1909-ben megvette a kórházat, felsőbb egyházhatósági engedéllyel. A Bethesda ára: 245,085 korona 78 fillér volt. Ebből 70,000 koronát készpénzben kellett kifizetni, a többi 175,085 korona 78 fillér alapítványi összeget képezett, mely összeget a Bethesda régi tulajdonosa a kórház épületébe és felszerelésébe fektetett bele s így a vevő az ezen alapítványokkal, mint a tőke egyenértékét képező, de készpénzben meg nem levő összeggel kapcsolatos kötelezettségeket teljesítését vállalta. A vételért gyűjtés útján érkezett adományokból és kamatmentes kölcsönökből fedeztük.

A Bethesda kórház az új tulajdonosa kezében Isten segítségével szépen, nyugodtan fejlődött tovább. De nemcsak a kórház fejlődött, hanem vele együtt a magyar diakonissza-ügy is: növekedett a testvérek száma. A helyhiány veszedelme így mind fenyegetőbbé vált s éppen ez a körülmény kényszerítette a Filadelfia diakonissza-egyletet 1914 júniusában arra, hogy a neki vételre felajánlott Bethesda kórházzal szomszédos telket és házat megvegye. Az új ingatlan 250,000 koronába került. A *Pesti magyar kereskedelmi bank* ezt az összeget évi 30,000 koronás törlesztés mellett rendelkezésünkre bocsájtotta. A nagy vétel, igaz, nagy áldozatot követel, de egyszersmind megkönnyíti a kórház fejlődését, amennyiben a kórházi épületnek egy egész emelete felszabadult, ami lehetővé tette azt, hogy a Bethesda a háború után egy új osztállyal: szülészeti osztállyal bővüljön. A háború alatt pedig lehetővé tette azt, hogy ezekben a megüresedett lakosztályokban 30 sebesült és beteg katona ápolásáról gondoskodhassunk 16 hónapon át. Az idén meg a „*Budapesti központi segítőbizottság*“ I. számú szülőotthonának adhattunk helyet ugyanott; ez az otthon 20 ágyval van berendezve. Azonkívül *erdélyi menekülteket* is elhelyezhettünk oly módon, hogy diakonissza test-

véreink közül most sokan a megvett szomszédos épületben, az új testvérházban találtak lakást. Ebben a testvérházban lakik a diakonissza-lelkész is családjával.

1866-ban a Bethesda kórház két szobájában 6 beteget ápoltak, ma 17 kórszobában 100 beteg részére van hely s ezenkívül van még a 20 ágyas szülőotthon. 1866-ban a Bethesda nagyon szegényes, kezdetleges állapotban volt, ma a kórház 2 osztálya: a *belgyógyászati* és *sebészeti* osztály fel van szerelve a modern kor követelményei szerint; van *röntgen-laboratóriuma*, mintaszerűen berendezett műtője. 1866-ban külföldről jött német diakonisszák ápolták a magyar betegeket, ma 30 magyar diakonisszánk van, akik részben Budapesten, részint vidéken teljesítenek szolgálatot.

És íme mily borzasztó csak elgondolni is, hogy ma mindezt a sok szép eredményt a pusztulás veszélye fenyegeti. A háború alatt ugyanis annyira felszökött az élelmiszerek, gyógy- és kötszerek és a kórház üzemeltetéséhez szükséges fogyasztási és használati cikkek ára, hogy az alig emelkedett ápolási díj bevételek mellett képtelenek vagyunk a folyó kiadásokat mind fedezni, amiért is tartozásaink összege eddig, sajnos, már 62,000 koronára emelkedett. Itt hiábavaló minden igyekezetünk, takarékoskodásunk, hü sáfarkodásunk! De miből, miképen elégtűsük ki az élet anyagi követelményeit?

Tekintve azt, hogy a Bethesda református diakonissza kórház a maga csendben, de mégis állandóan nagy nyilvánosság előtt végzett szolgálatával egyszersmind szolgálatot tett a hazai református egyháznak, szünes-szüntelen hirdetve annak fáradhatatlan agilitását, jó cselekedetekben való meg nem restülését, — talán nem szerénytelenség, ha munkánk 50-ik esztendejének befejezésekor odafordulunk magyar református egyházunk tagjaihoz s arra kérjük őket, szíveskedjenek bennünket minél messzebbremenő *erkölsi* és *anyagi* jótéteményben részesíteni.

Arra kérjük a református egyházunk lelkészeit, hogy ne sajnálják a fáradságot híveiknek megmagyarázni, hogy mi a Bethesda kórház, rámutatván előttük, hogy ez az egyetlen magyar református diakonissza-kórház. Magyar kórház sok van, de magyar református diakonissza-kórház csak *egy* van.

Nagyon kérjük a református lelkészeket továbbá arra, hogy december 3-án, amikor ünnepélyünk lesz, ígehirdetésükbe lehetőleg szőjjék bele a mi ügyünket, adják elő híveiknek, hogy nagy küzdelmek között, az anyagi élet ezer gondjaival terhelten munkálkodunk egy nagy és nemes cél érdekében: a magyar református társadalomnak olyan kórházat és olyan diakonisszákat nyújtani, ahol és akik a testi szenvedést is Krisztus örök szeretetével, az Ő nevében és az Ő dicsőségére igyekeznek gyógyítani.

A református lelkészekhez intézett ezen kérésünk annál megokoltabb, mert több egyházkerület megegyezése szerint a *december 3-án* tartandó istentiszteletek persely-

pénze a Bethesdáé lesz és így ezen jótéteményt nagy mértékben előmozdíthatják a református lelkészek azáltal, hogy — mint fentebb említettük — híveiket már előzetesen előkészítve, a december 3-iki istentiszteleten ügyünket azoknak meleg pártfogásába ajánlják.

Biberauer Richárd,
református lelkész.

Balogh István

1832—1916.

Mint érett gabona aratás idején, úgy hullott le a porba . . . A temető virághímét elsodorta azóta az őszi szél fuvalma; az ő sírhalmát is beszórta sárgult levelekkel, bevonta az elmúlás ködplelével. Madárdal zsol-tára nem zeng éji álma felett s mit ő úgy szeretett, a nagy természet is — kevés idő múltán, lelkét kilehelve — mellé dől pihenni . . . Ám a sír hantját örökzöld borostyán borítja s míg rokonszív dobban és egyik nemzedék beszél a másiknak, az emlékezet ki-kijár hozzá s életre költögeti dicsőült alakját.

Bizonyára választott szolgálja az az Úrnak, kinek életkedvét, vidámságát az aggastyánságig vezető út sok kemény próbája meg nem emésztheti; kire nyájas melegséggel, szelíd biztatással köszönt az alkonyat, mert boldogan láthatja unokájának magzatát is ő asztala körül és sáfárkodása eredményeit szemlélve, hűsége tudatában jó lélekkel érzi, hogy többre bízik ezután.

Néhány vonással így illeszthetem be a kiskolcsi gyülekezet néhai pásztorának, *Balogh István* atyánkfiának életét a múlt keretébe. Mint nagy idők tanúja, véres napok átélője, mint egyházi s nemzettársadalmi téren egy jobb kor csöndes munkása s e tekintetben sok szép álm valóságának boldog szemlélője, 84 esztendő fáradozástól megrakottan, ám 60 évet meghaladó palástviselésének gyönyörűséges igájával dicsekedve, családjában megáldatva, a szolgálat kimagasló mértékéért többszörös elismeréssel jutalmazva, mint az ő szűkebb világának köztisztelettől övedzett Nesztora — fejezte be a pályát, melynek végén embertársaitól s hitünk szerint mennyei Urától is méltónak ítéltetett ama várt pálmára.

Rövid életrajzát a következőkben foglalom össze:

Született a szabolcsmegyei Laskod községben, 1832 április 4-én. Atyja Balogh János iskolamester volt, anyja Szécsi Erzsébet bibliás, kegyes asszony. Meglát-szik az az emberen leheletfogytáig, ha a templom mellől veszi származását. A szülei gondos nevelés minden más elemi tanulmány mellett alkalmasint a 150 zsol-tár és a megfelelő 238 dicséret s egyéb énekmondások lelki tápszereivel ellátva indította őt a sárospataki kollégiumba. Máskülönben aligha érthettük volna meg bámulatos énektudását és énekszeretetét. 1841-től 1855-ig aztán a Bodrogparti „főtanoda“ volt szellemi dajkája,

mely iskolához mindvégig a hű tanítvány vonzalmával ragaszkodott. Nagynevű tanárait hálásan emlegette, az meg nyomatékosan rátartozik a múltra, hogy Tompa Miska volt a szobafőnöke és leckéztetője. Legénytoll még nem pelyhedzett ajkán, midőn kiütött a szabadságharc. „Na öcsém“ — szedegeti a jó öreg úr a sok szép emléket — „még olyan röstelkedésen sem estem át világi mivoltomban, mint akkor, mikor a verbuváló-bizottság zsenge koromnál fogva haszontalannak taksált a fegyverforgatásra . . .“ Theologuskodása közben egy évet Mezőváriban rektorkodott, majd végképpen leszakadván az Alma Mater kebeléről, Nagybányára nyert meghívást a káplán-tanítói állásra. Innét aztán négy év múlva 1859-ben sűrű tartó szolgálatra a kiskolcsi egyház pásztorául rendelte őt az Úr, hogy hűségét a kevesen magasztalná nagyra.

Vala pedig a kiskolcsi stallum akkoron tájt nem valami kívánatos: ütött-kopott, elhagyatott, koldus; papi kalangyára sem sokat ígérő. Amin nincs mit csodálkozni, mivelhogy — tudomásom szerint — az előző időkben itt is javában divott a papelmarás, választékoság okáért kilakoltatással is tarkítva, minélfogva a szegény, istenadta lévinemzetség nem igen boldogulhatott sokra. Ezt az egyházat szép egyenes köre helyheztenni, rendbe szedni, megékesíteni, — jutott a megboldogultnak nemes hivatásául. És adatott neki a segedelem, megeleveníteni a romokat. Szép sorjában a paplak, templom, iskola megépítése, általában az egyházi élet virágzásra juttatása az ő keze művét, buzgalmát hirdeti. A gyülekezet lelkébe oltott, párját ritkító templom- és egyházszeretet pedig és a híveknek szép egyességbe kötözése — szintén csak arra vall, hogy az elválasztás olajával kenetett fel az, aki így tudta a nyáját legeltetni kies folyóvizek mentén. Nem hiába, hogy a megboldogult annyira a sajátjának tartotta, érezte ezt az egyházat, hogy — bár nem egyszer virányosabb mezők incselegtek vele — nem pártolt volna el a magaformálta, megszokott fészektől — az ő szavaival élve — még Jeruzsálembe se. Mikor pedig a dobrácsapáti-i volt anyaegyház filiává alakult és az egyelőre fizetéstelen felügyeleten nem igen kaptak a környékbeli kartársak, a boldogult öreg atyánkfia készséggel vette vállaira ennek az egyháznak is a gondját és a három évvel ezelőtt ehelyütt felszentelt csinos kis templom — a késő ősz gyümölcse — valóban megaranyozása volt az anyaföld peremére hanyatló áldásos alkonytak.

A közszolgálat terén tanusított kiváló érdemeinek elismeréséül 1881-ben gyámintézeti pénztárnokká és tanácsbíróvá választotta az egyházmegye bizalma. Előbbi tisztségétől öt év múlva megvált, de az utóbbi több cikluson keresztül viselte buzgó odaadással és csak pár évvel ezelőtt mondott le róla aggságára tekintettel. Lelkipásztorokodása félszázados jubileumán meleg ünnepeletetésben részesítette az egyházmegye és a gyüleke-zete, ez utóbbi disztribúciával is megajándékozta.

Családi élete mintaszerű, boldog. Nem is száthat ott hegeszthetetlen, tátongó barázdákat a bántalmak és fájdalmak ekéje, ahol olyan jóságos hitves osztja meg az élet bűját-baját, mint a megboldogult neje, az áldott lelkű agg matróna, született Szikszay Julia nagytiszteletű asszony, az 56 évi együttlét lezajlott emlékeibe temetkezett fájdalmas szívű özvegy. Bár fiúgyermeküket korán elvesztették, leányaikban tevő őket az isteni kegyelem ároni család törzsvé, amennyiben közülök három papné, egy tanítónő s az egyik unoka szintén örökös a sáfárságban. S aki a dedunokák gyűgésében is gyönyörködhet, oh hogyan dicsőült volna meg azon az Ég áldó szerelme?

Jellemvonásait tekintve az elköltözöttnek, amilyen hatalmas, idővel dacolni látszó, kemény külsőleg, olyan gyöngéd, olvadékony, érzékeny belsőleg. Inkább zárkózott természetű ugyan, mintha bizalmatlan volna, de akit megkedvel, lelkéből lelkedzetten szereti. Tartózkodó, megfontoló a kijelentéseiben, de ellenmondást sem igen tűr. Szava pörölyét meg-megemelinti, ha rosszszalásra van oka, de süjtani nem süjt, színlelt gerjedelmének tüze jótékony melegséget sugároz. A puritán egyszerűség, egyenesség ódon-nemes zománca ömlik el egész valóján. Edzett a próbákra, a tusák elől meg nem iramodó, de hetvenhétszer megbocsátó, a békeséget mindenekfelett kedvelő, szóval olyan egyéniség, aki az élet saván-borsán megacélosodik, ám a jaj halatán, a nehéz búcsúzások átérzésén — kivált agg korában — hamar könybe lábbad. Mert hát alapjában a szív embere s azok a kis kamrák a szeretet szentélyei mindazok befogadására, kik közlől-távólról az ő családjá, az ő házanépe. Fáradhatatlan a gondtartásban. 80 éves koráig segédlelkész nélkül végezte a szolgálatot, azóta is legalább a főünnepeken meg-meghallatta még reszkető szavait. Hiszen lesz idő elég a pihenésre!...

És megpihent immár. Csöndesen aludt el, mint gyertyabél utolsó lobbanása. Június 28-án az igazak halálával hajtotta le fejét arra az álmra, melyből hite szerint felszerken egykoron. Koporsója körül megindult lélekkel állott meg a tisztelők nagy serege, csüggedt fővel a koronáját vesztett gyülekezet, a közvetlen bizonyosságtevők, akik szinte valamennyien az ő neveltjei s áldó kegyelettel kísérték a hantok közé, melyek felett egytől-egyig ő hirdette a nagy találkozást, a viszontlátás boldog valóságát. Ravatalánál a templomban e sorok írója imádkozott és tartott gyászbeszédet, míg a temetőben Oláh Sándor szamoskrassói lelkész mondott megható szép búcsúztatót. A nagybányai református egyházmegye pedig a mennyei fényre változott halántékok köré október 17-én tartott közgyűlésén fonta az elismerés hervadhatatlan babérait.

Földi sorompód lezárva ugyan, de nevedet közöttünk az emlékezet szende csillagfénye sugározza be. Lelked immár ama kiválasztott vénnek társaságában örvendez a Bányás látásának, kinek nevében örökségül

hagyta reánk az apostoli intést: Fiacskáim, szeressétek egymást!... A viszontlátásra!...

Sárközl Lajos,
nagykolesi lelkész.

Tömör Jenő

Messze idegenből, az olasz haretérről érkezett hozzánk a szomorú hír, hogy Tömör Jenő, a debreczeni református egyház egyik kiváló tanítója, a folyó évi szeptember 15-én vívott harcokban hősi halált halt. Megdöbbenéssel s a lesújtó fájdalom érzetével fogadtuk a hírt, hiszen akiről szólt, akinek hősi halálát hirdette, oly közel állott szívünkhöz s Lapunkhoz is a munkatársi kötelék füzte.

Ki volt Tömör Jenő?

Ember volt a szó valódi értelmében. Nemesen gondolkodó lélek, jóságos szív, szilárd akarat, erős köteleességtudás jellemezték. Kedélyén bizonyos melancholia vonult végig, az árvaságban töltött gyermekkor emléke. Minthogy ő maga is átélte az árva gyermekek szomorú napjait, szive egész szeretetével fordult azok felé, kiknek vállaira az elhagyatottság súlyos terhe borul.

Tanulmányait a debreczeni református tanítóképzőintézetben végezte. Szorgalmával, szerénységével megnyerte tanárai és tanuló társai szeretetét. Alighogy megszerezte az oklevelet, a hadházi református egyház választotta meg tanítójául. Innen csakhamar a népes kis-újszállási eklézsiába került. Itt ismerkedett meg az immár özvegyességre jutott szelidlelkű nővel, aki életének napjait a boldogság szelid fényével aranyozta meg s akivel a legpéldásabb családi életet élte. Nyolc évvel ezelőtt a debreczeni református egyház presbiteriuma nagy lelkesedéssel választotta meg tanítóul az akkor már kiváló pedagógus hírében álló ifjút... S hogy az előlegezett bizalomra nem volt érdemetlen, debreczeni működésével fényesen beigazolta.

Tizennyolc évet töltött a tanítói pályán. E 18 év hű tükre egy munkás életnek és például szolgálhat minden tanítónak.

Pestalozzi szelid türelmével, Diesterweg alaposságával oktatta, nevelte a gondjaira bízott kicsinyeket, kik a gyermeki lélek csodás ragaszkodásával ültek lábai előtt. Mint a természeti világban a nap fényt, meleget áraszt s ezernyi szinpompába öltözteti a növényi sejteket, úgy árasztotta ő is a szeretet fényét, melegét kicsinyei között s ismerete gazdag tárházából értékes kincsekkel ékesítette fel a fogékony lelkeket. Embert igyekezett nevelni, ki — mint Rousseau Emilje — Grönland hómezőin épen úgy megállja helyét, mint a meleg égőv forró homokján.

Munkássága túlterjedt az iskola falain. Tudta és vallotta, hogy minden ember csak annyit ér, amennyit munkálkodik. Ha kicsinyeit elbocsátotta, nem pihent

meg, hanem a nap hátralevő részét önművelésre és társadalmi tevékenységre fordította.

A tanügyi irodalom terén is jelentős nevet vívott ki magának. Éveken át társszerkesztője volt a Tanítók Lapjának s Földrajz könyvével a tiszántúli egyházkerület pályadíját nyerte el.

Felettes hatósága és tanítótársai egyaránt elismerték és méltányolták kiválósságait. Amaz igazgatói tisztre emelte, ezek az elnöki székbe ültették s ő mindenütt megállta helyét emberül.

Mint igazgató a rend, a pontosság embere volt. Ismerte a tanügyi adminisztráció minden csinyját-binját s nagy szakavatottsággal intézte nemcsak körzetének, de — mint központi igazgató — az összes debreczeni református iskoláknak ügyeit. Sohasem a kezébe adot hatalommal, hanem puritán egyszerűségével, példaadá sával igyekezett kartársaira hatni.

Mint elnök valódi vezér volt. Egységes táborba gyűjtötte testületét, annak minden ügyét szívében viselte. Bátor szószólója, védelmezője volt a tanítóságot érdeklő ügyeknek. Mily odaadással, lankadatlan buzgósággal vezette azt a mozgalmat, mit a debreczeni református tanítók a fizetésrendezés kérdésében indítottak s az elért eredmény főképen az ő érdeme.

Mily sok szép reményt fűztek az ő működéséhez kartársai! Most már minden reménység porba hullt s a debreczeni református tanítótestület méltán kiálthat fel így: „Leesett a mi fejünk koronája“.

A népek és nemzetek között dúló fergeteg 1915 tavaszán Tömöry Jenőt is a küzdőterre sodorta. Ő is, mint annyi sokan, védte a hazát az áruló szövetséges ellen. Érezte, hogy a halál leselkedik reá. Midőn a harctéren szerzett betegségből felgyógyulva, ismét visszatért ezredéhez, szomorúan búcsúzkodott barátaitól: „Meglássátok, nem jövök élve vissza“. Sejtése betelt. A szívet, mely csak szeretni tudott, a gyűlölködő ellenség némította el!

Elköltözött barátunk! Néma fájdalommal idézzük föl emlékedet s könnyes szemekkel, vérző szívvel vesszünk búcsút tőled. Híven betöltötted emberi hivatásodat. A legnagyobb áldozatot, életedet adtad a hazáért. Most már pihensz csendesen a dúló csaták után. Legyen álmod szelid s könnyű a rád boruló idegen hant. Sírod felett a nemzeti kegyelet s áldott emlékedet híven megőrző kartársi és baráti szeretet virraszt. Isten veled!

Tassi Miklós.

Halottaink

Bócsy Sándor beregvármegyei kir. segédtanfelügyelő folyó hó 3-án a munkácsi katonai barak-kórházban életének 37., házasságának 5. évében elhunyt. A boldogult Debreczenben született 1880-ban, középiskolai pályáját a kollégiumban végezte s egyetemi tanulmányai

befejeztével 1905-től 1909-ig ugyanitt volt segédtanár. Ezután Beregszászon szolgálta a tanügyet, mint segédtanfelügyelő odaadó buzgósággal, a tanítók osztatlan szeretetétől kísérve. Korai halála mély gyászba borította feleségét, két kis leányát, szüleit és rokonait. Id. Bócsy Sándor, a debreczeni egyház buzgó tagja egyetlen fiát gyászolja az elköltözöttben. Az Úr vigasztalja meg a kesergő szíveket!

Madarassy Jenő váncsodi tanító a harctéren hősi halált halt a haza védelmében.

Dögei Kálmán lelkésztestvérünk felesége Korpássy Margit 24 éves korában, házasságának negyedik évében folyó hó 12-én hosszas szenvedés után meghalt. Teme-tése Debreczenben volt folyó hó 14-én délután.

Legyen áldott emlékezetük!

Különfélék

A hivatalosok

egybegyülekezése alkalmából rendszerint elegyes érzések, gondolatok és váradalmak hullámanak bensőnkben. Ilyen egybesereglés tanúi leszünk a ránk jövő hét folyamán, amikor is a tiszántúli református magyarság hivatalosai jönnek össze Debreczenben közgyűlési tanácskozásra. Mennyi szellemi erő, mily rengeteg tudás, mily óriási erkölcsi érték halmazát látjuk együtt egy-egy ilyen egyházkerületi közös gyűlés idején! Viszont mily reménykedő bizodalommal tekintünk kiváló buzgóságukról, kipróbált hűségökről előnyösen ismert örállóinkra, előjáróinkra, véneinkre és gondnokainkra, tudván, hogy őket minden ügy intézésénél az anyaszentegyház és haza fölvirágoztatására irányuló s célzó elhatározás, készség és törekvés vezérli!

Méltó és indokolt tehát, hogy az ilyen egyetemes jellegű és következményeiben messze elható tanácskozásokot ne csupán érdeklődő figyelemmel kísérjük, hanem azoknak szellemét, menetét, módszerét példaképpül is tekintsük, hogy aztán így a mi hivatalosaink önzetlensége, bölcsesége, egyszerűsége és összhangzó tevékenysége révén, közelben és távolban egyaránt, harminc-, hatvan-, sőt száz-annyi mértékben gyarapodjék egyházunk, hazánk és nemzetünk közjava.

Őszinte, szívélyes üdvözlét a hivatalosoknak! Kegyelem és békeség sokasodjék meg bőségesen rajtuk, életükön, munkájukon, gyülekezeteinken, mindnyájunkon, most és nemzedékről nemzedékre!

A tiszántúli egyházkerületi őszi közgyűlés a jövő héten, folyó hó 22. és következő napjain lesz. A hosszú (343 számból álló) tárgysorozat már eljutott a közgyűlés tagjaihoz, hogy idejekorán tájékozva legyenek a szőnyegre kerülő fontos tárgyak felől. A közgyűlés megnyitása és a megalakulás (1—7. sz.) után 28 szám tartalmazza az Elnökség előterjesztéseit és jelentéseit (8—35. sz.), a 36—48. számok a konventi határozatokat és kormányleiratokat sorolja fel, általános érdekű ügyek s indítványok következnek a 49—72. sz. alatt. Az iskola ügyek kapcsán sorra kerülnek a debreczeni kollégiumi igazgató-tanács előterjesztései rendén a gazdasági albizottság számai (73—111. sz.), a felsőoktatási tanács ügyei (112—123. sz.), a gimnáziumi albizottság előterjesztései (124—127. sz.), a tanítóképzőintézeti al-

Családi élete mintaszerű, boldog. Nem is száthat ott heggeszthetetlen, tátongó barázdákat a bántalmak és fájdalmak ekeje. ahol olyan jóságos hitves osztja meg az élet bűjät-bajját, mint a megboldogult neje. az áldott lelkü agg matróna, született Szikszay Julia nagytiszteletű asszony, az 56 évi együttlét lezajlott emlékeibe temetkezett fájdalmas szívü özvegy. Bár fiúgyermeküket korán elvesztették, leányaikban tevő őket az isteni kegyelem ároni család törzsévé, amennyiben közülök három papné, egy tanítónő s az egyik unoka szintén örökös a sáfárságban. S aki a dedunokák gügyögésében is gyönyörködhet, oh hogyne dicsőült volna meg azon az Ég áldó szerelme?

Jellemvonásait tekintve az elköltözöttnek, amilyen hatalmas, idővel dacolni látszó, kemény külsőleg, olyan gyöngéd, olvadékony, érzékeny belsőleg. Inkább zárkózott természetű ugyan, mintha bizalmatlan volna, de akit megkedvel, lelkéből lelkedzetten szereti. Tartózkodó, megfontoló a kijelentéseiben, de ellenmondást sem igen tűr. Szava pörölyét meg-megemelinti, ha rosszszalásra van oka, de sújtani nem sújt, szinlelt gerjedelmének tüze jótékony melegséget sugároz. A puritán egyszerűség, egyenesség ódon-nemes zománca ömlik el egész valóján. Edzett a próbákra, a tusák elől meg nem iramodó, de hetvenhétszer megbocsátó, a békeséget mindenekfelett kedvelő, szóval olyan egyéniség, aki az élet saván-borsán megacélosodik, ám a jaj halatán, a nehéz búcsúzások átérzésén — kivált agg korában — hamar könybe lábbad. Mert hát alapjában a szív embere s azok a kis kamrák a szeretet szentélyei mindazok befogadására, kik közlől-távól az ő családjá, az ő házanépe. Fáradhatatlan a gondtartásban. 80 éves koráig segédlelkész nélkül végezte a szolgálatot, azóta is legalább a főünnepeken meg-meghallatta még reszkető szavait. Hiszen lesz idő elég a pihenésre!...

És megpihent immár. Csöndesen aludt el, mint gyertyabél utolsó lobbanása. Június 28-án az igazak halálával hajtotta le fejét arra az álmra, melyből hite szerint felszerken egykoron. Koporsója körül megindult lélekkel állott meg a tisztelők nagy serege, csüggedt fővel a koronáját vesztett gyülekezet, a közvetlen bizonyágtévők, akik szinte valamennyien az ő neveltjei s áldó kegyelettel kísérték a hantok közé, melyek felett egytől-egyig ő hirdette a nagy találkozást, a viszontlátás boldog valóságát. Ravatalánál a templomban e sorok írója imádkozott és tartott gyászbeszédet, míg a temetőben Oláh Sándor szamoskrassói lelkész mondott megható szép búcsúztatót. A nagybányai református egyházmegye pedig a mennyei fényre változott halántékok köré október 17-én tartott közgyűlésén fonta az elismerés hervadhatatlan babérait.

Földi sorompód lezárva ugyan, de nevedet közöttünk az emlékezet szende csillagfénye sugározza be. Lelked immár ama kiválasztott vénnek társaságában örvendez a Bárány látásának, kinek nevében örökségül

hagyta reánk az apostoli intést: Fiaeskaím, szeressétek egymást!... A viszontlátásra!...

Sárközl Lajos,
nagykolcsi lelkész.

Tömörly Jenő

Messze idegenből, az olasz harctérről érkezett hozzánk a szomorú hír, hogy Tömörly Jenő, a debreczeni református egyház egyik kiváló tanítója, a folyó évi szeptember 15-én vívott harcokban hősi halált halt. Megdöbbenéssel s a lesújtó fájdalom érzetével fogadtuk a hírt, hiszen akiről szólt, akinek hősi halálát hirdette, oly közel állott szívünkhez s Lapunkhoz is a munkatársi kötelék fűzte.

Ki volt Tömörly Jenő?

Ember volt a szó valódi értelmében. Nemesen gondolkodó lélek, jóságos szív, szilárd akarat, erős kötelességtudás jellemezték. Kedélyén bizonyos melancholia vonult végig, az árvaságban töltött gyermekkor emléke. Minthogy ő maga is átélte az árva gyermekek szomorú napjait, szíve egész szeretetével fordult azok felé, kiknek vállaira az elhagyatottság súlyos terhe borul.

Tanulmányait a debreczeni református tanítóképzőintézetben végezte. Szorgalmával, szerénységével megnyerte tanárai és tanulóársai szeretetét. Alighogy megszerezte az oklevelet, a hadházi református egyház választotta meg tanítójául. Innen csakhamar a népes kis-újszállási ekléziába került. Itt ismerkedett meg az immár özvegyességre jutott szelidlelkű nővel, aki életének napjait a boldogság szelid fényével aranyozta meg s akivel a legpéldásabb családi életet élte. Nyolc évvel ezelőtt a debreczeni református egyház presbiteriuma nagy lelkesedéssel választotta meg tanítóul az akkor már kiváló pedagógus hírében álló ifjút... S hogy az előlegezett bizalomra nem volt érdemetlen, debreczeni működésével fényesen beigazolta.

Tizennyolc évet töltött a tanítói pályán. E 18 év hű tükre egy munkás életnek és például szolgálhat minden tanítónak.

Pestalozzi szelid türelmével, Diesterweg alaposságával oktatta, nevelte a gondjaira bízott kicsinyeket, kik a gyermeki lélek csodás ragaszkodásával ültek lábai előtt. Mint a természeti világban a nap fényt, meleget áraszt s ezernyi szinpompába öltözteti a növényi sejteket, úgy árasztotta ő is a szeretet fényét, melegét kicsinyei között s ismerete gazdag tárházából értékes kincsekkel ékesítette fel a fogékony lelkeket. Embert igyekezett nevelni, ki — mint Rousseau Emilje — Grönland hómezőin épen úgy megállja helyét, mint a meleg égőv forró homokján.

Munkássága túlterjedt az iskola falain. Tudta és vallotta, hogy minden ember csak annyit ér, amennyit munkálkodik. Ha kicsinyeit elbocsátotta, nem pihent

meg, hanem a nap hátralevő részét önművelésre és társadalmi tevékenységre fordította.

A tanügyi irodalom terén is jelentős nevet vívott ki magának. Éveken át társszerkesztője volt a Tanítók Lapjának s Földrajz könyvével a tiszántúli egyházkerület pályadíját nyerte el.

Felettes hatósága és tanítótársai egyaránt elismerték és méltányolták kiválóságait. Amaz igazgatói tisztre emelte, ezek az elnöki székbe ültették s ő mindenütt megállta helyét emberül.

Mint igazgató a rend, a pontosság embere volt. Ismerte a tanügyi adminisztráció minden csinyját-binját s nagy szakavatottsággal intézte nemcsak körzetének, de — mint központi igazgató — az összes debreczen református iskoláknak ügyeit. Sohasem a kezébe adott hatalommal, hanem puritán egyszerűségével, példaadásával igyekezett kartársaira hatni.

Mint elnök valódi vezér volt. Egységes táborba gyűjtötte testületét, annak minden ügyét szívében viselte. Bátor szószólója, védelmezője volt a tanítóságot érdeklő ügyeknek. Mily odaadással, lankadatlan buzgósággal vezette azt a mozgalmat, mit a debreczeni református tanítók a fizetésrendezés kérdésében indítottak s az elért eredmény főképen az ő érdeme.

Mily sok szép reményt fűztek az ő működéséhez kartársai! Most már minden reménység porba hullt s a debreczeni református tanítótestület méltán kiálthat fel így: „Leesett a mi fejünk koronája“.

A népek és nemzetek között dúló fergeteg 1915 tavaszán Tömörly Jenőt is a küzdőtérre sodorta. Ő is, mint annyi sokan, védte a hazát az áruló szövetséges ellen. Érezte, hogy a halál leselkedik reá. Midőn a harc-téren szerzett betegségből felgyógyulva, ismét visszatért ezredéhez, szomorúan búcsúzkodott barátaitól: „Meglássátok, nem jövök elve vissza“. Sejtése betelt. A szívet, mely csak szeretni tudott, a gyűlölködő ellenség némította el!

Elköltözött barátunk! Néma fájdalommal idézzük föl emlékedet s könnyes szemekkel, vérző szívvel veszőnk búcsút tőled. Híven betöltötted emberi hivatásodat. A legnagyobb áldozatot, életedet adtad a hazáért. Most már pihensz csendesen a dúló csaták után. Legyen álmod szelíd s könnyű a rád boruló idegen hant. Sírod felett a nemzeti kegyelet s áldott emlékedet híven megőrző kartársi és baráti szeretet virraszt. Isten veled!

Tassi Miklós.

Halottaink

Bócsy Sándor beregvármegyei kir. segédtanfelügyelő folyó hó 3-án a munkácsi katonai barak-kórházban életének 37., házasságának 5. évében elhunyt. A boldogult Debreczenben született 1880-ban, középiskolai pályáját a kollégiumban végezte s egyetemi tanulmányai

befejeztével 1905-től 1909-ig ugyanitt volt segédtanár. Ezután Beregszászon szolgálta a tanügyet, mint segéd-tanfelügyelő odaadó buzgósággal, a tanítók osztatlan szeretetétől kísérve. Korai halála mély gyászba borította feleségét, két kis leányát, szüleit és rokonait. Id. Bócsy Sándor, a debreczeni egyház buzgó tagja egyetlen fiát gyászolja az elköltözöttben. Az Úr vigasztalja meg a kesergő szíveket!

Madarassy Jenő váncsodi tanító a haretéren hősi halált halt a haza védelmében.

Dőgei Kálmán lelkész-társunk felesége Korpássy Margit 24 éves korában, házasságának negyedik évében folyó hó 12-én hosszas szenvedés után meghalt. Temetése Debreczenben volt folyó hó 14-én délután.

Legyen áldott emlékezetük!

Különfélék

A hivatalosok

egybegyülekezése alkalmából rendszerint elegyes érzések, gondolatok és váradalmak hullámzanak bensőnkben. Ilyen egybesereglés tanúi leszünk a ránk jövő hét folyamán, amikor is a tiszántúli református magyarság hivatalosai jönnek össze Debreczenben közgyűlési tanácskozásra. Mennyi szellemi erő, mily rengeteg tudás, mily óriási erkölcsi érték halmazát látjuk együtt egy-egy ilyen egyházkerületi közös gyűlés idején! Viszont mily reménykedő bizodalommal tekintünk kiváló buzgóságukról, kipróbált hűségükről előnyösen ismert őrállóinkra, előjáróinkra, véneinkre és gondnokainkra, tudván, hogy őket minden ügy intézésénél az anyaszentegyház és haza fölvirágoztatására irányuló s célzó elhatározás, készség és törekvés vezérli!

Méltó és indokolt tehát, hogy az ilyen egyetemes jellegű és következményeiben messze elható tanácskozásokat ne csupán érdeklődő figyelemmel kísérjük, hanem azoknak szellemét, menetét, methodusát példaképpül is tekintsük, hogy aztán így a mi hivatalosaink önzetlensége, hölcsesége, úgyszeretete és összhangzó tevékenysége révén, közelben és távolban egyaránt, harminc-, hatvan-, sőt száz-annyi mértékben gyarapodjék egyházunk, hazánk és nemzetünk közjava.

Öszinte, szívélyes üdvözetet a hivatalosoknak! Kegyelem és békesség sokasodjék meg bőségesen rajtuk, életükön, munkájukon, gyülekezeteinken, mindnyájunkon, most és nemzedékről nemzedékre!

A tiszántúli egyházkerületi őszi közgyűlés a jövő héten, folyó hó 22. és következő napjain lesz. A hosszú (343 számból álló) tárgysorozat már eljutott a közgyűlés tagjaihoz, hogy idejekorán tájékozva legyenek a szönyegre kerülő fontos tárgyak felől. A közgyűlés megnyitása és a megalakulás (1—7. sz.) után 28 szám tartalmazza az Elnökség előterjesztéseit és jelentéseit (8—35. sz.), a 36—48. számok a konventi határozatokat és kormányleiratokat sorolja fel, általános érdekű ügyek s indítványok következnek a 49—72. sz. alatt. Az iskola ügyek kapcsán sorra kerülnek a debreczeni kollégiumi igazgató-tanács előterjesztései rendén a gazdasági albizottság számai (73—111. sz.), a felsőoktatási tanács ügyei (112—123. sz.), a gimnáziumi albizottság előterjesztései (124—127. sz.), a tanítóképzőintézeti al-

bizottság számai (128—135. sz.), az egyházkerületi tanügyi bizottság előterjesztései (136—164. sz.) és az egyházkerületi népiskolai tanügyi bizottság dolgai (165—197. sz.). A bizottsági jelentések (198—227. sz.) sorában külön csoportot alkotnak a missziói bizottság jelentései (219—227. sz.). A tárgysorozat végén vannak az egyházmegyék felterjesztései: alsószabolcs-hajdúvidéki (228—239. sz.), békésbányai (240—258. sz.), bihari (259—265. sz.), debreczeni (266—276. sz.), felsőszabolcsi (277—281. sz.), hevesnagykunsági (282—289. sz.), közepszabolcsi (290—296. sz.), máramaros-ugocsai (297—300. sz.), nagybányai (301—306. sz.), nagykárolyi (307—310. sz.), nagyszalontai (311—321. sz.), szatmári (322—326. sz.). A gyűlés berekesztése és jegyzőkönyv hitelesítése (327. és 328. sz.). Ezekon kívül vannak a bírósági ügyek (15. sz.), amelyek közül kilenc (1—9.) igazgatási, hat pedig (10—15.) fegyelmi.

Protestáns estély Szatmáron. A Magyar Protestáns Irodalmi Társaság Debreczeni Köre működésének szélesebb körben való megismertetése végett, a Lorántffy Zsuzsanna egyesület céljára, december hó 3-án Szatmáron estélyt rendez. A délelőtti istentiszteleten dr. Baltazar Dezső püspök úr fog predikálni, a délutáni estélyen megnyitó beszédet tart dr. Lencz Géza egyetemi tanár, köri alelnök, ismertetvén a Kör feladatát, célját s felhíván a közönséget a Körbe leendő belépésre. Dr. Tankó Béla egyetemi tanár pedig szabad előadást tart. mig a műsor többi számát szatmári szereplők töltik be.

Katonanap Hajduböszörményben. Folyó hó 12-én a debreczeni Katona-Otthon javára fényesen sikerült ünnepséget rendeztek Hajduböszörményben. Délelőtt dr. Baltazar Dezső püspök úr és dr. Ferenczy Gyula egyetemi tanár predikált. A délutáni hangversenynek ünnepi szónoka szintén Ferenczy Gyula, a Katona-Otthon igazgatója volt.

A Kollégium helyiségeit, miután a katonaságtól felszabadultak, az állammal kötött szerződés értelmében átadták az egyetem használatára.

A Magyar Protestáns Irodalmi Társaság Debreczeni Köre folyó hó 19-én vasárnap délután öt órakor a kollégium dísztermében felolvasó estélyt rendez a következő műsorral: 1. Kar Haydn „A teremtés“ c. oratoriumból. Éneklé a kollégiumi kántus. 2. Elnöki megnyitó beszédet tart D. Erdős József egyetemi tanár, köri elnök. 3. D. Daxer György pozsonyi ev. theol. tanár előadása: A feltámadásról. 4. Beethoven 32 variációját zongorán előadja Fábry Irma művésznő. 5. XLII. Zsol-tár. Éneklé a kollégiumi kántus.

Népszerű Főiskolai Tanfolyam. A múlt iskolai évben nagy sikerrel kezdett Népszerű Főiskolai Tanfolyamot a debreczeni m. kir. tudományegyetem az idén tovább folytatja. Az első előadást folyó hó 13-án nyitotta meg Dr. Láng Nándor rektor, aki a kultuszminiszter megbízásából örvendetes tudomására hozta a hallgatóságnak, hogy a kormány az egyetem ünnepélyes felavatását a jövő év tavaszára tűzte ki, az egyetem díszjelvényeit is ekkor adják át rendeltetésüknek s ekkor fogják felavatni az egyetem jogi fakultásának első sub auspiciis regis doktorát. A rektor megnyitó beszéde után dr. Rugonfalvi Kiss István egyetemi tanár tartott előadást. Ismertette a székelység régi viszonyait, szerepüket a magyar határ védelmében, gazdasági és kulturális életünkben, majd az Unió óta előállott változásokat. A székelykérdés szerinte egyidős az Unióval, mely átmenet nélkül egyszerre emelte ki a konzervatív népet régi

viszonyaiból, gazdasági emeléséért nem tett semmit, sőt az erdélyi fővasútvonal szerencsétlen vezetésével kizárta őket a magyar gazdasági közösségből. Az elárvult népet ez kényszerítette kivándorlásra, mely legtehetségesebb és legmunkabíróbb tagjaitól fosztotta meg őket. A háború óta még nőtt a székelyföld baja, mely már oly mérveket öltött, hogy a kormánysegítség nem lehet elegendő. A magyar társadalomnak kell tehát segítenie. Előadó szerint a vállalkozási kedvnek, a tőkének a székelyföld felé irányítása és végrendeleti alapítványok által lehetne a krónikus sebet gyógyítani. Különösen a hajduság segítségét kéri, hivatkozva Bocskai végrendeletére, melyben a hajduk királya a székelység konzerválását, segítését utódai lelkére köti. A lelkes és tartalmas előadást a hallgatóság hosszas tapsal és éljenzéssel honorálta. — Hasonlóképen nagy sikert aratott Dr. Bernolák Nándor f. hó 15-én tartott előadásával, amelynek címe „A büntettek elnyomása“, eszmemenete pedig a következő volt: 1. Bevezetés: Az organismus külső és belső ellenségei. A háború és a büntett. „A természetes“ büntett fogalma. A büntett, mint az emberi érdeklődés tárgya; szerepe az irodalomban és a művészetben. 2. A büntett elnyomása állami érdek. A büntetőjog múltja. Az önkényes, igazságtalan és embertelen korszak. A XVIII. század vég emberies reformja. A küzdelem eredménytelensége. 3. A büntett elnyomására irányuló törekvés böleleleti alapjának megváltozása. Ihering célgondolata. A positivizmus jelentősége. Darwin hatása. Az anthropologia és a szociologia művelőinek felfogása. 4. A büntettnek, mint emberi cselekménynek létrejötténél az emberi élet általános törvényei érvényesek. Az egyéniség szerepe és kialakulásának tényezői. Az exogén tényezők hatása. Az akaratszabadság kérdése. 5. A büntetőjog alapelveinek átalakulása. A büntettek osztályozása és egyéniesítése. A kriminálpolitika követelményei. A háború tanulságai. 6. A büntettet előmozdító tényezők elnyomása, különösen a társadalmi és állami élet regenerációja útján. A tudós előadása nagy hatást ért el.

Adományok a debreczeni egyetemi könyvtárnak. Gróf Teleki Tibor felajánlotta a debreczeni egyetemnek nagy állományú könyvtárát; a Magyar Tudományok Akadémia és a Magyar Nemzeti Múzeum duplumaikat ígérték ugyanerre a nemes célra.

A Debreczeni Magyar Királyi Tudományegyetem Erzsébet királyné emlékére november 18-án, délután 6 órakor a vármegyeház dísztermében közgyűlést tart, melyen dr. Láng Nándor e. i. rektor mond emlékbeszédet. A közgyűlés után a Népszerű Főiskolai Tanfolyam szombati sorozatos előadása következik: Dr. Láng Nándor, egyetemi ny. r. tanár vetített képek kíséretében értekezik a szobrászat törvényeiről és történetéről.

Hadikölcsönért kitüntetett lelkészeink és tanítóink. Ő felsége felhatalmazása alapján a pénzügyminiszter a következők részére állított ki elismerő oklevelet a hadikölcsönök sikerének előmozdítása körül szerzett érdemeikért: Arany Gusztáv pacséri lelkész, Balogh József geszti tanító, Csobod József békéssámsoni tanító, Fekete Gyula böti lelkész, Fülöp Béla tahitótfalui tanító, Gál Zsigmond hajdúszováti tanító, Izsák Aladár somogyjádi lelkész, Korocz József tiszaberczeli lelkész, Körössy Antal dísznóshorváti tanító, Kutas Bálint törökszentmiklósi lelkész, Mészáros Lajos sápi lelkész, Molnár Béla balmazújvárosi lelkész, Molnár Vince darvasi lelkész, Patay Károly nagyszécsi esperes, Percz István körös-nagyharsányi lelkész, Rovács János kötegyáni tanító,

Saguly János pitvarosi lelkész, Széll György avasúvárosi esperes, Szikszay András ibrányi lelkész, F. Varga Lajos nagyrábéi lelkész, Vass János őri lelkész, Veress Géza nádudvari lelkész.

Hatodik Orgona-hangverseny. A Hadsegélyző-Hivatal a Vöröskereszt és Hadsegélyző céljára a háború tartama alatt már a hatodik Orgona-Hangversenyt rendezi november 22-én (kerületi gyűlés első napján) este 6 órakor a Kossuth-utcai református templomban. A rendezőség a hangverseny műsorát nagy körültekintéssel állapította meg, sikerült olyan erőket megnyerni, kiknek közreműködése előre biztosítja az Orgona-Hangverseny fényes erkölcsi és anyagi sikerét. Különös érdeklődésre tarthat számot Baltazár Kata úrleány szereplése, ki atyjának dr. Baltazár Dezső püspök úrnak ez alkalomra írott „A gyöngye nő a világ háborúban” című művét adja elő. Remek számokkal szerepelnek még a műsoron zene életünk kitünőségei: Hammerstädt és Piribauer zenetanárok orgona számokkal, Füredi Samu gordonka számmal, Huszár Károly a népopera énekese orgona kísérettel ének számokkal és a 82-es Székely gyalog ezred zenekara művészi zeneszámokkal. Jegyek válthatók Csáthy Ferenc könyvkereskedésében, Somossy László üzletében és a Hadsegélyző-Hivatalban: földszint 1 korona 50 fillér, karzat pedig 50 fillér.

A kolozsvári református egyházmegye november 28-án délelőtt 9 órakor tartja évi rendes közgyűlését

Kegyes adomány. Karácson András békési református lelképásztor, aki jelenleg mint honvéd tábori lelkész az orosz hadszíntéren teljesít missziót, a kálvineumi lelkészárva és a békési hadi árva részére kétszáz, együtt négyszáz koronát küldött segítségül. 2. Kor. 9: A jókedvű adakozót szereti az Isten.

A sárospataki jogakadémián van 31 első, 9 második, 15 harmad és 15 negyed éves joghallgató, összesen 70.

Tartalom: Egy nagy félreértés. — Tárcá: Erdélyi I., Összel. — Egyház: Fogarassy B., A nagyszalontai református egyházmegye őszi közgyűlése. — Iskola: E. K., Szép munkaalkalom. — Közélet: Biberauer R., 1916. december 3. — Sárközi L., Balogh István. — Tassi M., Tömör Jenő. — Halottaink. — Különlélek. — Melléklet: Hivatalos Értesítő 47. szám.

BÉKÉS LAJOS

Debreczen, Piac-utca 46-ik szám.

Telefon 304. szám.

Kalap, fehérenemű, úri-divat és szabó üzlet. Készít férfiruhákat, felöltőket a legjobb kivitelben, valamint teljes úri kelen-gyékert mérték után.

Már megjelent !!

Kájel István református lelkész

HÁBORUS ADVENTÜNK

ADVENTI IMÁK HÁROM HÉTRE.

Roppant hézagpótló és szükséglet képező szószéki útmutató az advent minden napjára.

Ára füzve K 1.50, kötve K 2.50

Kapható kiadóknál

Hoffmann és Kronovitz

könyvnyomdája és könyvkiadóhivatala

Debrecen, Ferenc József-ut 49. szám alatt.

UJDONSÁG!

Hol van megírva?

Segédkönyv ismertebb bibliai helyek megtalálásához. **Bibliai egyezményes szövegtár.** Többek közreműködésével készítette: **Dohányos János.**

Ára: 3 korona 80 fillér.

A Mester jelleme!

Vezérfonal bibliai tanulmányozó körök és magánosok számára. —

Írta: Fosdick E. H. Fordította: Ifj. Victor J. Második kiadás. — Ára 2 kor. 50 fillér.

Kaphatók:

Kókai Lajos könyvkereskedőnél

Budapest, IV., Kamermayer Károly-utca 3. sz.

Kérem az összeget postautalványon előre beküldeni, portó 30 fillér.

Legkedveltebb Háborús Imádságos Könyv.

Rövid idő alatt 10-ik bővített kiadásban jelent meg
SZOLNOKY GERZSON

Háborús Idők Imádságos Könyve

hadbavonultak s azok családjai számára.

A gyönyörű költői szép nyelven, mélységes áhitattal, rendkívül körültekintő gondossággal megírt imádságos könyv messze, magasan kiemelkedik minden eddigelé megjelent ilyen irányú munkák felett és megnyugtatóan elégíti ki minden irányban a kívánalmakat.

Tartalmaz:

A háború minden viszonyára alkalmas 14 hétköznapi és vasárnapi, 16 Hadbavonultak, 25 Hadbavonultakért mondandó imádságot, 9 hadbavonultak elhalt hozzátartozóiért és elesett hadbavonultakért mondandó imádságot, zsoltárok és dicséreteket.

Tisztelettel kérjük a nagytiszteletű lelkészi kart, hogy ezen kiváló és hézagpótló tankönyvre a hívek figyelmét felhívni kegyeskedjenek.

A most már kibővített 176 oldalra terjedő 12^{1/2} × 8 cm. nagyságú, zsebbe tehető imádságos könyvnek bolti ára díszes vászonkötésben 1 korona 20 fillér, 10 drb vételnél 96 fillér, 25 drb vételnél 90 fillér, 50 drb vételnél 84 fillér, 100 drb vételnél 78 fillér, 500 drb vételnél 72 fillér, 1000 drb vételnél 66 fillér. Portóra, egyes példányok megrendelésénél, ha a pénz előre küldetik, 10 f küldendő. Megrendelhető:

HEGEDÜS és SANDOR
KÖNYVKIADÓHIVATALÁBAN, DEBRECZEN.

Lelkész és vallástanár, tanár és tanító urak rendeljék meg és terjesszék a hívek és a tanítványaik között az

ÉBRESZTŐ

képes keresztyén szépirodalmi, családi és ifjúsági havi folyóiratot.

Szerkeszti:

Megyericsy Béla.

Előfizetési díja egy évre 4 kor. Az **Ébresztőnek** minden keresztyén családhoz és minden keresztyén ifjúhoz el kell jutnia, hogy a nemes szépirodalom szárnyain minden olvasójának lelkébe bevigye a keresztyén magyar nemzet hatalmas gondolatát.

Előfizetéseket elfogad és mutatványszámot ingyen küld a kiadóhivatal:

Budapest, VIII., Főherceg Sándor-utca 28.

Pontos és legjobb

Órák

5 évi jótállás mellett!

Egyházi szentedények,

úrvacsorai kelyhek, osztó-tányérok és borkancsók, keresztelő-kannák és medencék, ékszerek, evő-

Arjegyék
2000 rajza
ingyen és
bermentvel
Pontos ki-
szolgálás!
Jutányos
árak

készletek valódi 13 próbás ezüsből és I. rendű alpaccá-ezüsből, jubileumlisztárgyak részleffizetésre is!
Javításokra és vidéki megrendésekre különös gondot fordítok

Polgár Kálmán

műtörés és ékszerész, a ref. egyházak szállítója
BUDAPEST, VI., Teréz-körút 5., I. emelet.

A „HANGYA“

a Magyar Gazdaszövetség fogyasztási és értékesítő szövetkezete bármely községbe költségmentesen küldi ki megbízottját, ahol fogyasztási és értékesítő szövetkezetet akarnak szervezni. Mielőtt a mozgalmat megindítanák, forduljanak a kezdeményezők útbaigazításért a „Hangya“ igazgatóságához: Budapest, IX. Közraktár-utca 34. sz. A „Hangya“ kötelékében az 1915. év végén 1300 fogyasztási szövetkezet működött, amelyek összfordalma 60.000.000 korona volt.

Földművelő népünk erkölcsi emelkedésének és vagyoni gyarapodásának legbiztosabb eszköze a gazdasági szervezkedés. A termelés fejlesztése, az értékesítés kedvezőbbé tétele, a háztartási és gazdasági szükségletek jutányosabb beszerzése csak fogyasztási és értékesítő szövetkezetek útján érhető el.

HIVATALOS ÉRTESITŐ.

7065—1916. szám.

KÖRLEVÉL

a kebelbeli egyházmegyék Espereseihez.

Nagytiszteletű Esperes Úr!

Tudomásul vétel végett és az érdekeltekkel leendő közlés kérésével közlöm az 1917-ik évben tartandó II. és I. lelkész-képességi vizsgák írásbeli tételait:

II. vizsga tételai:

1. **Értekezés** azokról az eltérésekről, melyek a protestáns egyházak úri szent vacsorájának kiszolgáltatásában vannak és az ú. n. úrvacsorai kérdésekről.

2. **Gyakorlati bibliamagyarázati szöveg**: Lukács XXI. r. 26—36 v.

3. **Egyházi beszéd-textus**: II. Tim. III. 14—16.

4. **Kátémagyarázat**: VI. Úrnap (17—19. kérdések).

A dolgozatok és pedig külön füzetben az értekezés, külön füzetben a beszédek, legkésőbb 1917. évi június hó 1-re az egyházkerületi főjegyző úrhoz beküldendők.

I. vizsga tételai:

Szakértekezés: a) Az írásmagyarázat köréből: János evangélioma XIV—XV—XVI. részének tudományos egzegézise.

b) A keresztyén hittan köréből: Krisztus feltámadása és annak feltámadásunkra vonatkozó jelentősége.

c) A keresztyén erkölcsstan köréből: Az imádság, mint a keresztyén jellem legkiválóbb ereje.

Tájékoztatásul megemlítem, hogy e három tételből a jelöltek egyet tartoznak kidolgozni. Az írásbeli dolgozatok legkésőbb 1917. évi június hó 1-re a lelkész-képzőintézet igazgatójához beküldendők. — Felhívom a vizsgázók figyelmét arra, hogy az 1917—1920. évi ciklusban az ó-szövetségi írásmagyarázat szövege: Mikeás proféciaja; az újszövetségi: a Galatákhoz írott levél lesz.

Atyafiságos szeretettel:

Debreczen, 1916. évi november hó 6.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

Kimutatás a háború miatt menekült erdélyi lelkészek segítésére begyűlt adományokról. Egri református egyház 10 K. Egri fogyasztási szövetkezet 5 K. Magyar nemzeti Egyház 50 K. Lelkészek Közlős István 50 K. Hitelszövetkezet 50 K. Hajdu Miklós lórántházai lelkész 10 K. Benki egyház 5 K. Újlaki Lajos benki lelkész 10 K. Püspökladányi egyház 74 K 30 fill. Lórántházai egyház 20 K. Erdős György dévaványai lakos gyűjtése 99 K. Fényeslitkei egyház 46 K 75 fill. Nagy Lajos géresi lelkész 5 K. Hódmezővárhely református egyház 100 K, nőegylet 30 K. Pap Imre lelkész 30 K. Szeremlei Sámuel lelkész 20 K. Dr. Imre Lajos főgimnáziumi igazgató 10 K. Fehér Bertalan s. lelkész 4 K. Zolnay Béla mérnök 30 K. Kun Béla főgondnok 40 K. Tóth Sándor gondnok 5 K. Kotormán István 2 K. Dr. Nagy Sándor gimn. tanár 4 K. Dr. Monus János egyh. ügyész 20 K. Császár Péter ig. tanító 4 K. N. N. tanító 2 K. Nyizsgai Gusztáv tak.-pénzt. hivatalnok 10 K. Kardos Ignác kereskedő 20 K. Baán Irénke 4 K. Szeles Jánosné Katona Mária 10 K. Grossmann R. és Fia 10 K. Hódi József 10 K. Kis Imre egyh. pénztárnok 5 K. özv. Cserényi Jánosné 5 K. Miklovic Sándor 10 K. Belényes-újlaki egyház 10 K. Világosi egyház 2 K. Hosszúpályi egyház 10 K. Monostorpetrii leányegyház 4 K 70 fill. Klopodiai református leányegyház 15 K. Hodászi egyház 5 K. Újlaki Béla hodászi lelkész 5 K. Major Béla pap-tamási lelkész 5 K 20 fill. Ibrányi hitelszövetkezet 8 K. Kisvarsányi egyház 10 K. Komlódtótfalui egyház 25 K. Szikszay Lajos ibrányi lelkész 20 K. Tornyai János kigyósi lelkész gyűjtése 146 K. Szél György avasúvári lelkész, esperes 15 K. Aranyosmeggyesi egyház 10 K. Szatmárgörbői egyház református lelkész és tanítók részére 7 K. Leleszi református egyház 30 K. Nagyberégi református egyháztalálkozó 302 K. Egyház 28 K. Hitelszövetkezet 50 K. Bari Gyula nagyberégi lelkész 20 K. Poroszlói egyház 38 K. Nagyszöllősi református egyház 20 K. Biki Ferenc lelkész Nagyszöllős 10 K. Biki Zoltán Nagyszöllős 10 K. Biki Jenő a frontról 10 K. Nagytarnai egyház 2 K. Neveletlenfalui egyház 3 K 18 fill. Tiszaújlaki egyház 15 K 65 fill. Forgolányi egyház 34 K 50 fill. Máramaroszigeti egyház 2-ik küldeménye 100 K. A már kimutatott 13,355 K 73 fillérel együtt 15,147 K 01 fillér.

Futó András,
püspöki titkár.

Pályázat.

A rápolti (u. p. Szatmárökörítő) református hatosztályu osztatlan iskolához kántortanító kerestetik. Fizetés: 1. Új lakás kerttel. 2. Egyháztól 234 korona. 3. Törvényes államsegély. Kötelességek: az egyházi törvények és népiskolai szervezet szerint. Állás 1917 január 1-én elfoglalandó. Felszerelt kérvények december 16-ig a lelkészi hivatalhoz küldendők.